

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ ผลการใช้แฟ้มสะสมงานนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา
จิตกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ”

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการใช้แฟ้มสะสมงานนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา
จิตกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

สมมุติฐานของการวิจัย

นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการใช้แฟ้มสะสมงาน จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจิตกรรม
สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการแบบปกติ

กลุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์ 2 ที่
ศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แผนการเรียนศิลปศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 จำนวน
40 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) โดยจับฉลากเข้า
กลุ่มทดลองจำนวน 20 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 20 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แฟ้มสะสมงานในกระบวนการเรียนการสอนกับกลุ่มทดลอง ซึ่งให้
ตัวนักเรียน เพื่อนร่วมชั้นและครูผู้สอนร่วมกันประเมินผลการเรียนแล้วเฉลี่ยคะแนนรวม ส่วนกลุ่ม
ควบคุมดำเนินกระบวนการเรียนการสอนตามปกติ โดยครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลการเรียนของนัก
เรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง คือ แผนการสอน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย แบบประเมินผลงานปฏิบัติ และแบบประเมินคุณลักษณะทางจิตพิสัย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษา "ผลการใช้แฟ้มสะสมงานนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา จิตรกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการใช้แฟ้มสะสมงาน จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจิตรกรรมสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วย วิธีการแบบปกติ แต่เมื่อศึกษาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัยของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการใช้แฟ้มสะสมงาน ไม่แตกต่างกับนักเรียนที่เรียนด้วย วิธีการแบบปกติ ในขณะที่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะพิสัยและจิตพิสัยของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการใช้แฟ้มสะสมงานสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วย วิธีการแบบปกติ โดยผลการวิจัยมีสาระสำคัญ ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและ จิตพิสัย

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและ จิตพิสัย พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=79.40$) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($\bar{X}=67.65$) เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มโดยการทดสอบค่าที (t-test) แล้วปรากฏว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เมื่อศึกษาเฉพาะด้าน ได้พบรายละเอียดแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัย

1. ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัยหลังเรียนของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=6.7$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}=4.1$) สำหรับค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=5.9$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}=3.8$) เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภายในกลุ่มโดยการทดสอบค่าที (t-test) แล้วปรากฏว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัยก่อนเรียน ระหว่างกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=4.1$) กับกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=3.8$) และหลังเรียนของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=6.7$) กับกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=5.9$) โดยการทดสอบค่าที (t-test) แล้ว ปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน

3. เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัย เรื่อง "ภาพหุ่นนิ่ง" ของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=6.90$) กับกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=6.30$) โดยการทดสอบค่าที (t-test) แล้ว ปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน

4. เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัย เรื่อง "ภาพจินตนาการ" ของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=5.70$) กับกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=5.15$) โดยการทดสอบค่าที (t-test) แล้ว ปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะพิสัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ พบว่า

1. ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะพิสัยหลังเรียนของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=11.35$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}=8.45$) สำหรับค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=10.60$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}=8.70$) เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภายในกลุ่มโดยการทดสอบค่าที (t-test) แล้ว พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะพิสัยก่อนเรียน ระหว่างกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=8.45$) กับกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=8.70$) และหลังเรียนของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=11.35$) กับกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=10.80$) โดยการทดสอบค่าที (t-test) แล้วพบว่าไม่แตกต่างกัน

3. ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะพิสัยเรื่อง "ภาพหุ่นนิ่ง" ของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=12.85$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=10.65$) เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มโดยการทดสอบค่าที (t-test) แล้วพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะพิสัยเรื่อง "ภาพหุ่นนิ่ง" ของกลุ่มทดลองแล้ว ปรากฏว่า นักเรียนประเมินตนเองในหัวข้อ การเลือกแบบร่างและการวิจารณ์ผลงานสูงเป็นอันดับ 1 ($\bar{X}=2.75$) การใช้วัสดุอุปกรณ์เป็นอันดับ 2 ($\bar{X}=2.70$) และการสร้างคุณสมบัติเฉพาะตัวเป็นอันดับ 3 ($\bar{X}=2.65$) ในขณะที่เพื่อนประเมินว่า การใช้วัสดุอุปกรณ์สูงเป็นอันดับ 1 ($\bar{X}=2.85$) การเลือกแบบร่างและการวิจารณ์ผลงาน เป็นอันดับ 2 ($\bar{X}=2.75$) และการสร้างคุณสมบัติเฉพาะตัวเป็นอันดับ 3 ($\bar{X}=2.50$) สำหรับการประเมินของครูเห็นว่า การวิจารณ์ผลงานสูงเป็นอันดับ 1 ($\bar{X}=2.15$) การเลือกแบบร่างเป็นอันดับ 2 ($\bar{X}=2.05$) การใช้วัสดุอุปกรณ์สูงเป็นอันดับ 3 ($\bar{X}=1.80$) แต่คะแนนรวมเฉลี่ยปรากฏว่า การวิจารณ์ผลงานสูง

เป็นอันดับ 1 ($\bar{X}=2.55$) การเลือกแบบร่างเป็นอันดับ 2 ($\bar{X}=2.52$) และการใช้วัสดุอุปกรณ์สูงเป็นอันดับ 3 ($\bar{X}=2.45$)

4. ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะพิสัยเรื่อง"ภาพจินตนาการ"ของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=13.70$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=10.35$) เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มโดยการทดสอบค่าที (t-test) แล้ว พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะพิสัยเรื่อง "ภาพจินตนาการ" ของกลุ่มทดลองแล้ว พบว่า นักเรียนประเมินตนเองในหัวข้อความคิดสร้างสรรค์สูงเป็นอันดับ 1 ($\bar{X}=3.05$) การวิจารณ์ผลงานเป็นอันดับ 2 ($\bar{X}=2.75$) และการจัดองค์ประกอบเป็นอันดับ 3 ($\bar{X}=2.65$) ในขณะที่เพื่อนประเมินว่า ความคิดสร้างสรรค์สูงเป็นอันดับ 1 ($\bar{X}=3.05$) การใช้วัสดุอุปกรณ์และการแสดงออก เป็นอันดับ 2 ($\bar{X}=2.90$) และการจัดองค์ประกอบเป็นอันดับ 3 ($\bar{X}=2.75$) สำหรับการประเมินของครูเห็นว่าการจัดองค์ประกอบสูงเป็นอันดับ 1 ($\bar{X}=2.70$) ความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออก เป็นอันดับ 2 ($\bar{X}=2.25$) และการวิจารณ์ผลงานสูงเป็นอันดับ 3 ($\bar{X}=2.15$) แต่คะแนนรวมเฉลี่ยปรากฏว่า ความคิดสร้างสรรค์ สูงเป็นอันดับ 1 ($\bar{X}=2.78$) การจัดองค์ประกอบ เป็นอันดับ 2 ($\bar{X}=2.70$) และการแสดงออกเป็นอันดับ 3 ($\bar{X}=2.58$)

จากแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะพิสัยปลายเปิด โดยเรียงตามลำดับความถี่ ได้ดังนี้

ในการเขียนภาพหุ่นนิ่ง นักเรียนส่วนใหญ่ (11 คน) วิจารณ์ตนเองโดยสามารถชี้ข้อบกพร่องเรื่องการให้น้ำหนักแสงเงาได้ บางส่วน (6 คน) พอใจผลงานของตนเอง ส่วนน้อย (3 คน) กล่าวว่าต้องวาดภาพในมุมมองที่เลือกอยู่ มุมเดียวเป็นเวลานานในห้องปฏิบัติการยามบ่ายที่ ค่อนข้างร้อน จึงทำให้อารมณ์ไม่ดีพอที่จะวาดภาพให้ดีเท่าที่ควร

ในส่วนของเพื่อนส่วนใหญ่ (18 คน) จะชี้ข้อบกพร่องของงานที่สังเกตเห็น เช่น ความสัมพันธ์ของหน้ากระดาษกับวัตถุที่วาด (9 คน) การลงแสงเงา (6 คน) การขาดระยะความตื้นลึกของภาพ (3 คน)

ครูผู้สอนจะให้ข้อคิดเห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่ (19 คน) ตระหนักถึงข้อบกพร่องที่เกิดจากการวาดภาพ แต่ยังคงมีความพอใจในการวาดภาพ นักเรียนบางส่วน (8 คน) มีความมั่นใจ มีความภูมิใจและชื่นชมในผลงานของตนเองและสามารถวิจารณ์งานของตนเองและของเพื่อนได้ดี

ในเรื่องการเขียนภาพจินตนาการ ข้อวิจารณ์ตนเองของนักเรียนส่วนใหญ่ (16 คน) พบว่าไม่พอใจเรื่องการระบายสีที่ยังดูไม่น่าสนใจ นักเรียนบางส่วน (6 คน) มีอิสระในการวาดได้มากกว่าภาพหนึ่ง นักเรียนส่วนน้อย (2 คน) มีความสบายใจในการวาดมากเพราะไม่ต้องจำกัดอยู่กับหุ่น

ข้อวิจารณ์ของเพื่อนส่วนใหญ่ (13 คน) ชี้ข้อบกพร่องในเรื่องขนาดของภาพและบริเวณว่างที่มีมากเกินไป และการระบายสีที่ยังไม่ดีนัก เพื่อนบางส่วน (7 คน) กล่าวถึงความแปลกใหม่ของเนื้อหา ความคิดสร้างสรรค์ที่น่าชมเชย

จากข้อสังเกตของครูเห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่ (17 คน) มีความสนุกสนานและกระตือรือร้นในการวาดภาพ นักเรียนบางส่วน (9 คน) เลือกใช้สีไม่ทำให้ภาพไม่น่าสนใจ นักเรียนบางคน (4 คน) ขอนำไปปรับปรุงใหม่

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ พบว่า

1. ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัยของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=41$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}=37$) เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภายในกลุ่มโดยการทดสอบค่าที (t-test) แล้ว พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สำหรับค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัยก่อนเรียน ($\bar{X}=33.20$) และหลังเรียนของกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=35.50$) เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภายในกลุ่มโดยการทดสอบค่าที (t-test) แล้วปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัยก่อนเรียนของกลุ่มทดลอง ข้อที่นักเรียนประเมินในระดับมากที่สุด คือ มีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการวาดภาพ ($\bar{X}=4.50$) รองลงมาคือมีความมั่นใจในการวาดภาพ ($\bar{X}=4.15$) และมีความพึงพอใจในผลงานตนเอง ($\bar{X}=3.95$) หลังเรียนนักเรียนประเมินว่ามีความสนุกสนานเพลิดเพลินกับการวาดภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.55$) รองลงมา คือสามารถยอมรับข้อวิจารณ์ผลงานของตนจากผู้อื่นในระดับมาก ($\bar{X}=4.45$) และมีความมั่นใจในการทำงานในระดับมากเป็นอันดับถัดไป ($\bar{X}=4.30$)

ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัยก่อนเรียนของกลุ่มควบคุม ข้อที่นักเรียนประเมินในระดับมากที่สุด คือ มีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการวาดภาพ ($\bar{X}=4.50$) รองลงมาคือ มีความมั่นใจในการทำงานในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$) อันดับถัดไป คือ มีความพึงพอใจในผลงานตนเองและได้รับประโยชน์จากการวาดภาพมาก ($\bar{X}=4.00$) หลังเรียนนักเรียนประเมินว่ามีความสนุกสนานเพลิดเพลินกับการวาดภาพในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$) รองลงมา คือมีความมั่นใจในการทำงานและมีความพึงพอใจในผลงานตนเองและได้รับประโยชน์จากการวาดภาพในระดับมาก ($\bar{X}=3.95$) อันดับถัดไป คือ คิดว่าตนเองได้รับประโยชน์จากการวาดภาพในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$)

2. เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัยก่อนเรียน ระหว่างกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=37$) กับกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=33.20$) โดยการทดสอบค่าที (t-test) แล้ว พบว่า ไม่แตกต่างกันค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัยหลังเรียนของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=41$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=35.5$) เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภายในกลุ่มโดยการทดสอบค่าที (t-test) แล้ว พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัย ระหว่างกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=38.65$) กับกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=35.55$) โดยการทดสอบค่าที (t-test) แล้ว พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัยของกลุ่มทดลอง พบว่า นักเรียนประเมินตนเองในหัวข้อมีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำงานสูงเป็นอันดับ 1 ($\bar{X}=4.45$) มีความพึงพอใจในผลงานตนเองเป็นอันดับ 2 ($\bar{X}=4.40$) และสามารถยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นเป็นอันดับ 3 ($\bar{X}=4.10$)

ส่วนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัยของกลุ่มควบคุม พบว่า นักเรียนประเมินตนเองในหัวข้อมีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำงานสูงเป็นอันดับ 1 ($\bar{X}=4.50$) มีความพึงพอใจในผลงานตนเองเป็นอันดับ 2 ($\bar{X}=3.90$) ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ และรับผิดชอบส่งงานตรงตามเวลาที่กำหนด เป็นอันดับ 3 ($\bar{X}=3.65$)

4. เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัยเป็นรายข้อ ในด้านการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=3.95$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=3.65$) การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=4.10$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=3.45$) และความพึงพอใจในผลงานตนเองของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=4.40$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม ($\bar{X}=3.90$) โดยการทดสอบค่าที (t-test) แล้วพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัยปลายเปิด โดยเรียงตามลำดับความถี่ได้ดังนี้

จุดเด่นของตนเองที่นักเรียนส่วนใหญ่ (13 คน) ค้นพบ คือ มีความตั้งใจในการทำงานสูง มีความรับผิดชอบ นักเรียนบางส่วน (5 คน) ค้นพบว่าตนเองทำงานได้เรียบร้อย และนักเรียนส่วนน้อย (2 คน) ค้นพบว่ามีจินตนาการในการทำงาน

จุดด้อยที่นักเรียนส่วนใหญ่ (11 คน) พบมากที่สุด คือ ระบายสีได้ไม่ดี ให้นำหนักแสงเงาของภาพได้ไม่ดี รองลงมา (7 คน) คือ ทำงานสกปรก ไม่เรียบร้อยและบางส่วน (2 คน) ใจร้อน

ประโยชน์ที่นักเรียนส่วนใหญ่ (15 คน) คิดว่าได้รับจากกระบวนการทำงานศิลปะนี้ คือ ได้พัฒนาฝีมือในการวาดภาพมากขึ้น บางส่วน (13 คน) คิดว่ามีความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีความรับผิดชอบมากขึ้น และนักเรียน (4 คน) คิดว่าทำให้มีระเบียบแบบแผนในการทำงาน

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลการใช้แฟ้มสะสมงานนักเรียนในรายวิชาจิตกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย

จากผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัยของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงานสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีปกติ เนื่องจากสาเหตุต่อไปนี้

1. กระบวนการเรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงานเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสตัดสินใจในการทำงาน มีโอกาสเลือกแบบอย่างการทำงานด้วยตนเอง สร้างผลงานด้วยอุปกรณ์และวิธีการที่ตนเองพอใจซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของเด็กในวัยรุ่นที่เข้าใจว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่พอที่จะดำเนินการเองได้ ต้องการความเป็นตัวของตัวเอง ต้องการเห็นผลงานของตนเองอยู่ในระดับสูง (ชลอ พงษ์สามารถ, 2526) อีกทั้งกระบวนการใช้แฟ้มสะสมงานยังเปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการปฏิบัติงานของตนเองร่วมกับครูและเพื่อนก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการประเมิน การกระตุ้นให้ผู้เรียนตรวจสอบข้อบกพร่องด้วยตนเองอยู่เป็นประจำ ทำให้ทราบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง และนำข้อความรู้ที่ได้ไปใช้พัฒนาปรับปรุงคุณภาพของผลงานตนเองให้ดีขึ้น จึงทำให้เกิดความก้าวหน้าทางการเรียน และการที่ผู้เรียนทราบแนวทางการพัฒนางานที่ชัดเจนและประเมินตนเองได้ว่าตนอยู่ในระดับคุณภาพใดตามเกณฑ์การประเมิน ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพยายามและตั้งใจในการฝึกทักษะเพื่อพัฒนาผลงานให้ดีที่สุดอีกด้วย (ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช, 2540)

2. นักเรียนมีเจตคติที่ดีในการใช้แฟ้มสะสมงาน เนื่องจากครูผู้สอนมีการติดตามดูแลการทำงานของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ใกล้ชิด คอยให้คำแนะนำในการแก้ปัญหา ทำให้เด็กอบอุ่นใจ มีความรู้สึกเหมือนมีที่พึ่ง จึงทำให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อครูและวิชาเรียน ยิ่งครูแสดงความสนใจเป็นรายบุคคลจึงช่วยให้นักเรียน เกิดความกระตือรือร้น อยากจะแสดงออกและเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของบุรุษย์ ศิริมหาสาคร (2541) ว่าการที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดสร้างงานที่สอดคล้องกับโลกความเป็นจริงของนักเรียนแต่ละคนเองจะทำให้

นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ที่จะทำงานชิ้นนั้นให้สำเร็จอย่างดีที่สุดเพราะเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของงาน จึงทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการทำงานนั้น และมีได้ถูกบังคับให้ทำอย่างที่เราต้องการ แต่ทำเพราะว่างานชิ้นนั้นตรงกับความต้องการหรือความสนใจของตนเอง จากการทดลองใช้แฟ้มสะสมงานตามโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ (ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์, 2540) พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ชอบทำแฟ้มสะสมงาน เพราะช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความสามารถที่หลากหลาย นักเรียนที่อ่อนสามารถใช้เวลาในการค้นคว้าหรือพัฒนางานของตนเองได้มากขึ้น ในทัศนะของวิรุณ ตั้งเจริญ (2526) นั้นเห็นว่าการสอนศิลปศึกษาในระดับมัธยมเรื่องเจตคติน่าจะเป็นประเด็นสำคัญ หลังจากนั้นอาจจะเน้นทักษะหรือในแง่ของความรู้ก็อาจเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เพราะศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เน้นการศึกษาไม่ได้เน้นวิชาชีพที่ผลิตเด็กออกไปเป็นศิลปิน เราต้องมองว่าศิลปศึกษาเป็นวิชากระตุ้นให้เด็กรู้คุณค่าหลายๆ ด้านในตัวเขา ให้เด็กเหล่านี้มีเจตคติที่ดีต่อศิลปะในฐานะผู้บริโภคที่ดีเป็นประการสำคัญ

พิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นรายด้านแล้ว สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัย

จากผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัยของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงานไม่แตกต่างจากนักเรียนที่เรียนโดยวิธีปกติ ด้วยเหตุผลที่ว่า นักเรียนให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานด้านทักษะพิสัยมากกว่าพุทธิพิสัย โดยสังเกตจากการที่นักเรียนมุ่งที่จะปฏิบัติตามวาดภาพโดยไม่ได้ศึกษาไปความรู้หรือค้นคว้าให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่มาหรือวิธีการให้ก่อนแก่ก่อนการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของไมเคิล (Michael, 1983) ที่ว่าสำหรับนักเรียนในวัยรุ่นแล้ว ทักษะการใช้เครื่องมือและกระบวนการเป็นสิ่งทำหายและสร้างความน่าสนใจได้มากกว่าทักษะทางด้านพุทธิพิสัย ทั้งที่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการทางศิลปะที่ศิลปินพยายามทำในอดีตจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสัมผัสและแยกแยะงานศิลปะที่ผ่านมา ได้เห็นความสำคัญและความคล้ายคลึงระหว่างผลงานของตนเองกับศิลปิน จนสามารถสร้างความเป็นตัวของตัวเองและเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความเข้าใจและเข้าถึงงานศิลปะได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ตามความเห็นของสังคม ทองมี (2533) กล่าวว่า การประเมินผลวิชาศิลปะนั้นจำเป็นต้องมีการประเมินหลายๆ ด้าน ทั้งภาคศิลปะปฏิบัติ ทฤษฎี วัดทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ โดยเฉพาะวิชาเลือกเสรีรายวิชาศิลปะควรเน้นในการฝึกทักษะเป็นสำคัญ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะพิสัย

จากผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะพิสัยของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงานสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีปกติ โดยเฉพาะในการประเมินผลงานปฏิบัติเรื่อง การเขียนภาพหุ่นนิ่ง ปรากฏว่า ทักษะที่นักเรียนสามารถทำได้ดีที่สุด คือ ทักษะในด้านการวิจารณ์ผลงาน ด้วยเหตุผลที่ว่า ศิลปวิจารณ์ช่วยให้การสังเกต การพิจารณาผลงานอย่างมีเหตุผล รู้จักวิเคราะห์ ตีความและตัดสินคุณค่าที่ซ่อนเร้นอยู่ในงานด้วยความมั่นใจ การวิจารณ์ผลงานศิลปะ ทำขึ้นเพื่อสำรวจว่าผลงานที่ตนทำนั้นมีจุดเด่น จุดด้อยที่ควรแก้ไขอย่างไรบ้าง ซึ่งตามหลักจิตวิทยา นั้นคนเราจะพัฒนาตนเองได้ต้องรู้จักตนเองก่อน คือรู้จักจุดเด่นของตนเองเพื่อพัฒนาให้่องงามยิ่งขึ้นและรู้จักจุดด้อยของตนเองเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้หมดไป การที่นักเรียนได้วิจารณ์ตนเอง เป็นการสะท้อนความคิดหรือความรู้สึกที่มีต่อผลงาน อันจะนำไปสู่การค้นพบแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขโดยไม่ต้องให้ครูบอก จนนักเรียนสามารถเป็นผู้นำตนเองได้ (บุรชัย ศิริมหาสาคร, 2541) ประกอบกับการที่นักเรียนได้ค้นพบข้อมูลและรายละเอียดที่ทำให้รู้ว่ามิอะไรอยู่ในงานศิลปะ มีส่วนทำให้เกิดการยอมรับงานชิ้นนั้นอยู่แล้ว เมื่อได้วิเคราะห์แยกแยะอย่างมีขั้นตอน มีระบบ ก็ยิ่งทำให้รู้ความหมายและเกิดการพอใจ การวิจารณ์ศิลปะจึงเป็นผลทางปริมาณที่ช่วยสร้างความพึงพอใจแก่นักเรียน (กรมวิชาการ, 2532) ในการที่จะพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

ส่วนในการประเมินผลงานปฏิบัติเรื่อง การเขียนภาพจินตนาการนั้น ปรากฏว่า ทักษะที่นักเรียนสามารถทำได้ดีที่สุด คือ ทักษะในด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้วยเหตุผลที่ว่า กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้แฟ้มสะสมงานทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งวิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) กล่าวว่าทำให้เด็กได้เรียนรู้ในกระบวนการสร้างสรรค์ การเรียนที่ให้ความรู้สึกอิสระ ไม่ถูกควบคุมจากระเบียบวินัยที่เคร่งครัดจนเกินไป รวมทั้งมีการส่งเสริมให้นักเรียนแต่ละคนรู้จักแก้ปัญหา เป็นการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน (จารี รังสินันท์, 2532) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เลิศ อานันทนะ (2518) และนิพนธ์ ทวีกาญจน์ (2530) ว่าการฝึกเด็กให้วิจารณ์งานตนเองหรืองานของผู้อื่น เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงแนวคิดและวิธีการใหม่ๆ ฝึกหัดให้มีความคิดอ่านลึกซึ้ง รู้จักเปรียบเทียบ แยกแยะและประเมินผลงานศิลปะ ทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเป็นอิสระที่จะคิด สามารถแก้ปัญหาและแสดงความคิดเห็นในวิถีทางที่ถูกต้อง ทำให้กระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์พัฒนายิ่งขึ้น

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัย

จากผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัยของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงานสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีปกติ ในด้านต่อไปนี้

1. นักเรียนมีความพึงพอใจในผลงานของตนเองสูง เนื่องจากแฟ้มสะสมงานทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการการเรียนการสอนและการประเมินผล ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนเองทำและไม่มีความกดดันที่จะต้องทำตามคำสั่งครูทุกขั้นตอน นักเรียนได้ตระหนักเรียนถึงข้อดีในผลงานด้วยตนเองและยอมรับข้อบกพร่องได้ด้วยตนเอง สามารถที่จะปรับปรุงผลงานของตนเองให้มีประสิทธิภาพ จนเกิดความพอใจก่อนที่จะนำมาเก็บไว้ในแฟ้มสะสมงาน ซึ่ง ส.วาสนา ประवालพฤษ์(2539) กล่าวว่าแฟ้มสะสมงานจะสร้างความภาคภูมิใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของและทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบุรชัย ศิริมหาสาคร (2541) ที่ว่าแฟ้มสะสมงานช่วยสร้างนิสัยรักการทำงานให้นักเรียน เพราะเป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเองและประเมินผลงานด้วยตนเองแล้วเก็บสะสมงานเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตน อันเป็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่จะทำงานต่างๆให้สำเร็จโดยไม่ต้องมีใครบังคับและเกิดนิสัยรักการทำงาน

2. นักเรียนสามารถยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นได้ดี เนื่องจากนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นช่วงที่ผ่านเข้าวัยรุ่นซึ่งต้องการสิ่งที่เป็นเหตุเป็นผล (วิรุณ ตั้งเจริญ ,2526) พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตัวเองให้ทันกับสังคม (ชโล พงษ์สามารถ,2526) การวิจารณ์ผลงานซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งในการเรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงาน จึงเป็นการช่วยให้นักเรียนรู้จักสังเกตพิจารณาผลงานอย่างมีเหตุผล รู้จักวิเคราะห์ ตีความและตัดสินคุณค่าของศิลปะด้วยความมั่นใจ และยังเป็นกระจกสะท้อนให้เห็นถึงจุดเด่นจุดด้อยของตนเองในขณะนั้น จากงานวิจัยของปรารภณดวงรัตน์ (2541) พบว่า นักเรียนชอบช่วงเวลาที่อาจารย์วิจารณ์งานมากที่สุด เพราะจะทำให้ทราบว่าผลงานของตนเองมีข้อบกพร่องอย่างไรและควรแก้ไขปรับปรุงอย่างไร ซึ่งลักษณะนิสัยนี้แลนซิง (Lansing, 1976) ชี้ให้เห็นว่าเป็นทัศนคติขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนศิลปะที่ดี คือ การเปิดใจกว้างยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน จะทำให้เกิดการสร้างสรรค์ เป็นการเปิดรับทางความคิดด้วยการให้ความสนใจ มีการตอบสนองต่อการวิจารณ์ด้วยความเต็มใจ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านจิตพิสัย ที่มีความสำคัญต่อการเรียนศิลปะเป็นอย่างยิ่ง และการให้เพื่อนนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ตลอดจนรู้จักรับฟังความคำวิจารณ์ของผู้อื่นและรู้จักการวิจารณ์ผู้อื่นอย่างมีเหตุผลตามระบอบประชาธิปไตย (บุรชัย ศิริมหาสาคร ,2541)

3. นักเรียนสามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี จากกระบวนการเพิ่มสะสมงาน อันประกอบด้วยกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการเสาะแสวงหาความรู้จากการมอบปัญหาให้นักเรียนร่วมมือหาแนวทางในการแก้ปัญหา มีการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนด้วยกัน นอกจากนั้น ความไม่คุ้นเคยกับกระบวนการจัดทำเพิ่มสะสมงาน ทำให้ครูผู้สอนต้องทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการปฏิบัติงานของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังต้องให้ความเอาใจใส่ ติดตามสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด มีการตรวจสอบผลงานในเพิ่มสะสมงานเพื่อการให้ข้อมูลย้อนกลับ จึงทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนอีกทางหนึ่งด้วย จากการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการประเมินผลการเรียนด้วยเพิ่มสะสมงานที่มีต่อการสอนของครู โดยคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยไอโฮไอและมหาวิทยาลัยเคนท์ของสหรัฐอเมริกา (Miechnicki and other, 1993 อ้างถึงใน บูรชัย ศิริมหาสาคร ,2541) พบว่ากระบวนการเพิ่มสะสมงานช่วยพัฒนาการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ทำให้ครูลดความเป็นเผด็จการในชั้นเรียนลงได้มาก ทำให้ครูมีสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน ซึ่งส่งผลให้บรรยากาศในชั้นเรียนดีขึ้น นอกจากนี้ เพิ่มสะสมงานยังเอื้อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการแก้ปัญหา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถในการสื่อสารและการประเมินตนเอง (ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ ,2540)

ข้อสังเกตที่พบจากการวิจัย

จากการศึกษาผลการใช้เพิ่มสะสมงานนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาจิตกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น มีประเด็นน่าสนใจที่พบจากการศึกษา ดังนี้

1. การวางแผนจัดเตรียมกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้เพิ่มสะสมงานนั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือครูผู้สอนและนักเรียน ในส่วนของครูต้องทำความเข้าใจและปรับกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้บอกความรู้มาเป็นกระบวนการที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ต้องวางแผนล่วงหน้าว่าควรมีกิจกรรมใดบ้างที่จะเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักการเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งทำความเข้าใจกับผู้เรียนถึงวิธีการเรียน การปฏิบัติกิจกรรมและวิธีการประเมินผล ซึ่งในระยะแรกนักเรียนจะยังไม่คุ้นเคยกับวิธีการ ค้นคว้าเสาะหา ความรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากเคยชินกับการที่ครูเป็นผู้ป้อนข้อมูลความรู้ให้ อีกทั้งแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้ายังมีไม่เพียงพอ จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องจัดหาสื่อการเรียน เช่น ใบความรู้ หนังสือ ภาพตัวอย่าง สไลด์ ฯลฯ มาเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนได้ข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น แต่เมื่อดำเนินการเรียนการสอนได้ระยะหนึ่งแล้วนักเรียนจะเกิดความเข้าใจปรับตัวเข้ากับกระบวนการ และสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างราบรื่น

สิ่งที่ค้นพบอีกประการหนึ่ง คือ ในกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้แฟ้มสะสมงานผู้เรียน ต้องใช้เวลาสำหรับทำกิจกรรมและการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง แต่เวลาในการเรียนตามหลักสูตรค่อนข้างจำกัด ทำให้ไม่สามารถเอื้อให้นักเรียนเกิดทักษะในการปฏิบัติเท่าที่ควร เนื่องจาก ทักษะไม่ใช่ความเคยชินที่เกิดขึ้นได้ง่ายๆ ด้วยการเรียนเพียงครั้งเดียวก็สามารถทำได้เป็นอัตโนมัติ แต่ทักษะรวมไปถึงการเอาใจใส่ ความระมัดระวัง การวิเคราะห์วิจารณ์ ทำให้ต้องใช้เวลานอกเหนือไปจากหลักสูตรการเรียน ซึ่งปรากฏว่านักเรียนให้ความสนใจในการปฏิบัตินอกเวลาเป็นอย่างดี อีกทั้งมีความรับผิดชอบในการส่งงานอย่างสม่ำเสมอ โดยที่ครูไม่ต้องกำหนด จากงานวิจัยของบรรลือ ขอรวมเดช(2534)และ ปรรรณ ดวงรัตน์ (2541) พบว่าปัญหาการสอนศิลปะภาคปฏิบัติที่เป็นปัญหาในระดับมากประการหนึ่ง คือ ผู้เรียนขาดความขยันและเอาใจใส่อย่างจริงจัง อีกทั้งยังส่งงานไม่ตรงเวลา ผู้เรียนส่วนมากคิดว่าไม่เป็น ขาดความใส่ใจ ขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติม การเรียนรู้เป็นไปอย่างเชื่องช้า ขาดความกระตือรือร้น ซึ่งจะเห็นได้ว่ากระบวนการเรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงานช่วยพัฒนาลักษณะนิสัยของนักเรียนในเรื่องความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา และความเอาใจใส่ในการเรียนได้อีกด้วย

2. การจัดระบบและรวบรวมผลงาน เริ่มแรกครูจะต้องแนะนำหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา เนื้อหาวิชาให้นักเรียนทราบ เพื่อมีส่วนร่วมในการวางแผนลำดับขั้นบทเรียน กำหนดผลงานปฏิบัติ และผลงานที่ต้องจัดเก็บ ซึ่งสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของคิลโก (Kilgo,1970) ในข้อที่ว่าบทบาทของครูผู้สอนที่ดี ควรมีการวางแผนการสอนร่วมกับผู้เรียน มีความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคลและช่วยเหลือผู้เรียนได้ด้วยจัดการเรียนการสอนที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความสามารถของผู้เรียน ในขั้นนี้นักเรียนจะยังไม่สามารถเห็นภาพรวมของการเรียนการสอนได้ชัดเจน เนื่องจากยังไม่มีประสบการณ์เพียงพอ ครูจึงยังต้องเป็นแกนในการวางแผนทาง โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้

3. การคัดเลือกและประเมินผลงาน การเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างเกณฑ์การประเมินผลงานในระยะแรกนักเรียนจะยังไม่สามารถเสนอเกณฑ์ได้ แต่เมื่อครูเสนอแนะและกำหนดเป็นตัวอย่างให้แล้ว นักเรียนก็สามารถให้ข้อเสนอแนะเสริมแก่ครูได้ในครั้งต่อไป และต่อมาปรากฏว่าครูสามารถมอบหมายให้นักเรียนร่วมกันกำหนดเกณฑ์การประเมินเอง โดยครูแนะนำเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ได้ เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตั้งเกณฑ์พร้อมทั้งประเมินตนเองและผู้อื่น ซึ่งเจฟเฟอร์สัน (Jefferson,1959) กล่าวว่าจะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ทางศิลปะมากขึ้น สามารถปรับปรุงการแสดงออกทางศิลปะของตนเอง ได้ค้นพบความคิดและความหมายซึ่งไม่คุ้นเคยมาก่อน รู้ว่าควรค้นหาสิ่งใดจากการสังเกตงานศิลปะทำให้เข้าใจผลงานศิลปะของผู้อื่น เรียนรู้เรื่องการทำหรือปรับปรุงการตัดสินใจคุณค่าทางศิลปะและสามารถบอกเล่าเกี่ยวกับงานศิลปะเพื่อสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ด้วย

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในกระประเมินผลงานของนักเรียนยังสามารถลดปัญหาด้านการประเมินผลที่ผู้สอนศิลปะภาคปฏิบัติประสบอยู่เสมอ คือ ผู้เรียนไม่ยอมรับผลการประเมิน มักคิดว่าผู้สอนมีอคติ ประกอบกับตัวผู้สอนเองก็ให้ความสำคัญกับการประเมินผลน้อย ไม่วางเงื่อนไขการประเมินไว้แต่แรก (บรรลือ ขอรวมเดช, 2534) และนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนี้เป็นวัยรุ่นที่ต้องการความถูกต้อง ความเป็นจริง ฉะนั้น การทำให้เขาารู้สึกว่าได้รับความเป็นธรรมและความเสมอภาคจึงเป็นเรื่องจำเป็น นอกจากนี้ งานวิจัยของปรพวรรณ ดวงรัตน์ (2541) ยังพบว่า การวัดและประเมินผลงานศิลปะภาคปฏิบัติที่ผู้สอนนิยมทำกันคือ การวัดจากกระบวนการทำงาน ศิลปะและการนำเสนอผลงานชิ้นสรุปจากแฟ้มสะสมงาน เพื่อเป็นการพิจารณาพัฒนาการของการทำงาน แนวทางการทำงานศิลปะที่ผ่านมา ตลอดจนพิจารณาถึงการใช้ภาษา คำศัพท์ทางศิลปะที่ถูกต้อง ตามหลักสากลในการเขียนอธิบายโดยอาศัยความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับองค์ประกอบศิลป์ และหลักการต่างๆ ของการทำงานศิลปะ ซึ่งรูปแบบของการประเมินด้วยแฟ้มสะสมงานนี้เป็นการประเมินโดยพิจารณาจากพัฒนาการที่ผู้เรียนแต่ละบุคคลได้แสดงออกถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้ทางศิลปะ

4. การตรวจสอบความสามารถของตนเอง ทำให้นักเรียนสามารถยอมรับตนเองได้มากขึ้น เนื่องจากนักเรียนในวัยนี้เป็นวัยที่เชื่อฝีมือตนเองมาก ฉะนั้น การประเมินผลการปฏิบัติงานครั้งแรกระดับคะแนนในการประเมินของตนเองจะสูงกว่าเพื่อนและครูค่อนข้างมาก แต่ในครั้งต่อไประดับคะแนนจะค่อยปรับเข้าหากันจนกระทั่งมีความแตกต่างกันน้อยลงหรือมีความเห็นสอดคล้องกันมากขึ้น เพราะการแจ้งผลการปฏิบัติงานให้ทราบเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้สิ่งบกพร่องที่ควรจะต้องแก้ไขปรับปรุงได้ถูกต้อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้เต็มที่ (Gagne, 1967)

5. การสะท้อนข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับชิ้นงาน ทำให้ครูได้เข้าใจปัญหาและความรู้สึกนึกคิดของนักเรียน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเสนอแนวทางแก้ปัญหาให้นักเรียนแต่ละคนอย่างถูกต้องและช่วยให้ครูมีวิจารณ์ญาณที่รอบคอบขึ้น ไม่ด่วนสรุปตัดสินนักเรียนโดยใช้ข้อมูลเพียงบางส่วน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของไอสนเนอร์ (Eisner, 1972) ที่ว่าการวิจารณ์ผลงานศิลปะเป็นการประเมินผลแบบหนึ่งซึ่งช่วยให้ทราบเกี่ยวกับการรับรู้ของนักเรียนที่มีต่อผลงานศิลปะของคนอื่นและของตนเอง เช่น นักเรียนคิดหรือรู้สึกเกี่ยวกับผลงานศิลปะของตนเองอย่างไร นักเรียนมีความเชื่อมั่นในการเรียนรู้จากการปฏิบัติผลงานอย่างไร นักเรียนชอบที่จะทำผลงานชิ้นต่อไปอย่างไร นอกจากนี้ การสะท้อนข้อมูลของนักเรียนยังมีส่วนช่วยให้เกิดพัฒนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์ ตามแนวความคิดของ โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1982) ที่ว่าการทำงานเด็กไม่ควรจะมีแบบอย่างตายตัว ควรกระตุ้นความคิดของเด็กที่ช่วยให้เขาเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและส่งเสริมการแสดงออกถึงความรู้สึกภายใน สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญมากกว่าการทำงานให้สวยหรือเพียงให้เสร็จเท่านั้น ศิลปะไม่เพียงแต่เสนอเรื่องราว แต่ต้องการแสดงให้เห็นถึงความคิดเด็กด้วย

อย่างไรก็ตาม พระพงษ์ กุลพิศาล (2532) ได้แสดงความคิดเห็นเรื่องการวิจารณ์ในระดับมัธยมศึกษาว่าเป็นการวิจารณ์เพื่ออุทิศภาวะทางสุนทรียศาสตร์และศิลปะแก่นักเรียนโดยไม่จำเป็นต้องทำได้ถึงขั้นประเมินค่าเพื่อตัดสินผลงาน เพราะ การวิจารณ์ประเภทนี้เป็นไปเพื่อสร้างความสนใจและกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายและแลกเปลี่ยนกันโดยไม่หวังผลสัมฤทธิ์อะไรเลยใดๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่องผลการใช้แฟ้มสะสมงานนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาศิลปศึกษาอื่นและรายวิชาอื่น
2. ควรมีการวิจัยเรื่องผลการใช้แฟ้มสะสมงานนักเรียนที่มีต่อพัฒนาการทางศิลปะในรายวิชาศิลปศึกษา
3. ควรมีการศึกษาถึงปฏิกิริยาตอบสนองของครูและนักเรียนที่ใช้แฟ้มสะสมงานในการเรียนการสอนศิลปศึกษาและรายวิชาอื่นๆ
4. ควรมีการศึกษาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมการใช้แฟ้มสะสมงานในการเรียนการสอนตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาหรือหัวหน้าภาควิชา
5. ควรมีการศึกษาถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีผลมาจากการใช้แฟ้มสะสมงานในกระบวนการเรียนการสอน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย